

Emilie Taulø-Jacobsen:

Internettet – det demokratifremmende medie? Internettets betydning for civilsamfund og demokratisering i Vietnam

ABSTRACT

På baggrund af teorier om overgangssamfund og civilsamfund, observationer af det vietnamesiske internetlandskab og interviews med tre ekspertkilder, der både er aktører i og observatører af det vietnamesiske civilsamfund, beskriver denne artikel, hvordan internettet kan fungere som platform for civilsamfundet og generere civilsamfundsroller.

Gennemslagskraften synes dog minimal i det stærkt hierarkiske samfund, hvor den almindelige befolkning fortsat mangler incitament til at ville ændringer, så længe det kommunistiske styre sikrer økonomisk vækst og forbedrede levevilkår. Selv om internettet i visse situationer kan understøtte civilsamfundsroller, så kan internettet ikke på nuværende tidspunkt siges at have en væsentlig demokratiserende effekt i Vietnam.

ABSTRACT

On the bases of theories about transition societies and civil society, observations of the Vietnamese internet landscape, and interviews with three expert sources (both actors and observers of Vietnamese civil society), this article shows how the internet can serve as a sphere for civil society and generate civil society roles.

The impact, however, seems minimal in the highly hierarchical society in which the general population still lacks incentive to demand change as long as the communist regime secures economic growth and improved living standards. Though the internet in some situations is able to support civil society roles, it cannot be said to have a substantial democratising effect in Vietnam for the time being.

EMNEORD:

Overgangssamfund, civilsamfund, Vietnam, internet, demokrati.

KEYWORDS:

Transitional societies, civil society, Vietnam, internet, democracy.

Indledning

Lige siden internettet brød igennem i 1990'erne har folk stået i kø for at fremhæve det digitale medies politiske potentiale. Som Matthew Hindman (2009, 1-2) forklarer, mente mange i begyndelsen, at internettet ville være med til at gøre borgere mere politisk bevidste, rekruttere tidligere inaktive borgere til at tage del i det politiske arbejde og skabe et robust forum for den politiske debat. Men "[a]n ideal liberal public sphere did not, in fact, burst into being from the Internet, fully grown like Athena from the forehead of Zeus", som Yochai Benkler (2006, 233) understreger. De utopiske forventninger til internettet endte derimod ifølge Benkler i begyndelsen med at overskygge de faktiske positive virkninger, som internettets ankomst ikke desto mindre *har* haft på eksempelvis den offentlige debat (ibid., 271). På trods af den skuffende start, så er der efterhånden konsensus om, at internettet med dets sociale medier på forskellig vis *kan* have en indflydelse på brugernes politiske bevidsthed, om end omfanget af indflydelsen varierer fra undersøgelse til undersøgelse¹ (Jebril et al. 2013, 22-23).

Denne artikel² fokuserer på internettet i Vietnam. Landet er i de seneste knap 30 år gået under betegnelsen overgangsland, efter det kommunistiske styre i 1986 med vedtagelsen af *Doi Moi* [vietnamesisk ord for renovation] reformerne besluttede sig for at gå fra en kommunistisk planøkonomi til en socialistisk orienteret markedsøkonomi efter kinesisk forbillede. I takt med at økonomien er blevet mere markedsorienteret, er bruttonationalproduktet steget, fattigdommen reduceret og levevilkårene blevet radikalt forbedrede (World Bank 2013, u.s.). Vietnam kategoriseres nu som et mellemindkomstland (ibid.), men landet har, på trods af at have underskrevet de væsentligste menneskerettighedskonventioner, store problemer med at implementere og overholde basale rettigheder som ytringsfrihed og forsamlingsfrihed. Den vietnamesiske regering har måske nok vedtaget en række reformer, som har medført vækst og udvikling, men landet, der er regeret efter et kommunistisk etpartisystem, har ingen planer om at ændre på det politiske system.

Udover den komplekse samfundsmæssige situation gør den teknologiske udvikling i Vietnam landet interessant som analyseobjekt. Udbredelsen af internettet i Vietnam er eksploderet i løbet af de seneste år, og lidt over 35 % af landets knap 89 millioner indbyggere er ifølge det vietnamesiske Informations- og Kommunikationsministerium (VNNIC 2013, u.s.) i dag online, hvilket svarer til en stigning på hele 910, 5 % på blot 10 år.

---

¹ For detaljeret gennemgang, se Jebril et al. (2013, 22-23)

² Artiklen er baseret på mit kandidatspeciale i medievidenskab, se Taulø-Jacobsen (2011). Specialet blev til under vejledning af Klaus Bruhn Jensen.

Internettets uforudsigelige miljø udgør en potentiel trussel for den vietnamesiske regering, der forsøger at kontrollere internettet gennem både lovgivning, blokering og censurering samt ved at drive heksejagter på borgere, der ytrer sig negativt om styret online³. Det bliver dog fortsat stadig sværere for regeringen at kontrollere internettet, efterhånden som brugerne bliver bedre til omgå blokeringer, og spørgsmålet er derfor, om internettet kan være med til at skabe det frirum, der ikke er plads til i offline samfundet? Og om internettet dermed kan være med til at danne grundlaget for et civilsamfund, der er nødvendigt for udviklingen af demokrati i et overgangssamfund?

Det er fokus for denne artikel, der med afsæt i teorier om overgangssamfund, civilsamfund og demokratisering samt internettets demokratiske potentiale vurderer internettets betydning for udvikling af civilsamfund og muligheden for demokratisering i Vietnam. Ved at introducere en aktivitetsbaseret tilgang til civilsamfundet præsenteres en mulighed for at tale om civilsamfundsroller uden for den officielle civilsamfundssfære, herunder internettet. Tre internetgenererede civilsamfundsaktører identificeres og analyseres, inden deres betydning for en potentiel demokratisk transformation vurderes.

Der trækkes i artiklen på tilgængeligt empirisk materiale om Vietnams internetbrugere samt kvalitative interviews med tre ekspertkilder, hvis udsagn inddrages i analysen og vurderingen af de internetgenererede civilsamfundsaktører. Jeg valgte at interviewe en repræsentant fra det vietnamesiske oppositions- og eksilparti Viet Tan, Angelina Huynh⁴, civilsamfundsforskeren med speciale i Vietnam, Carlyle A. Thayer, samt vicedirektøren for Human Rights Watchs Asienafdeling, Phil Robertson. De tre interviewpersoner⁵ blev udvalgt på grund af deres indgående kendskab til det vietnamesiske civilsamfund, som både Viet Tan og Human Rights Watch til dels er aktører i, og Carlyle A. Thayer er observatør af. Ingen af interviewpersonerne er eksperter i internettet, men både Viet Tan og Human Rights Watch benytter sig af internettet som værktøj i formidlingen af deres budskaber til den vietnamesiske befolkning, mens Carlyle A. Thayer tidligere har beskrevet, hvordan internettet benyttes af det vietnamesiske civilsamfund.

---

³ Ifølge den internationale NGO *Reporters Without Borders* er 35 vietnamesiske netizens i skrivende stund (november 2013) fængslet for at have ytret sig negativt om styret online. (RSF 2013, u.s.)

⁴ Angelina Huynh er opvokset i Danmark og taler dansk. Interviewet blev primært gennemført på dansk, om end hun fra tid til anden slog over i engelsk, som det også vil fremgå af hendes citater.

⁵ Det var oprindeligt min ambition også at få repræsentanter fra vietnamesiske organisationer, der tilstræbt kan sige at tilhøre det vietnamesiske civilsamfund, i tale, men mine henvendelser blev enten ikke besvaret, eller organisationerne så sig ude af stand til at stille op til interviews. Dette kan skyldes, at civilsamfund og civile rettigheder er følsomme emner i Vietnam, og organisationer undgår i al almindelighed at omtale og beskæftige sig med dem direkte.

Som det vil fremgå af artiklen synes der at være tegn på, at internettet har en vis betydning for civilsamfundet i Vietnam, da mediet kan skabe en platform og fungere som kommunikationskanal for aktører online, som ikke ville være muligt offline. Trods disse fordele kan online civilsamfundsaktivitet dog ikke erstatte et offline civilsamfund, der er essentielt for udviklingen af demokrati. Dermed ville det være forkert at opfatte internettet som en direkte katalysator for en demokratisk udvikling i Vietnam, selvom det har gjort det lettere for civilsamfundsaktører såvel som almindelige borgere at finde og dele informationer.

Teoretisk ramme

På baggrund af udviklingen i de østeuropæiske lande op til og efter murens fald i 1989 begyndte økonomer og samfundsforskere at tale om overgangssamfund forstået som samfund, der befinder sig i en fase midt i mellem to samfundsformer og i processen undergår transformationer på et eller flere institutionelle planer. Selv om de Østeuropæiske lande ikke udviklede sig ens, var der dog enighed om, at der eksisterede en kausal sammenhæng mellem en demokratisk overgang (fra kommunistisk autoritært styre til demokrati) og en økonomisk overgang (fra planstyret til markedsstyret) (McGann 2010, 24-25; Fowler 1996, 26-27).

Med Kinas gradvise omlægning af deres økonomi fra planstyret til markedsstyret, er tesen dog blevet taget op til genovervejelse, da landet bevidst har valgt udelukkende at lave ændringer i det økonomiske system. Nu er det ikke længere et spørgsmål om, på hvilken måde de to paradigmer hænger sammen, men om man overhovedet kan forudsætte, at der er en sammenhæng. Tsuneaki Sato (2009, 15) argumenterer for, at der blot er flere veje til transformationen, og at Kina på sigt vil blive nødt til at tillade politiske ændringer. Men så længe regimet er i stand til at opholde økonomisk vækst og forbedre befolkningens levevilkår, kan "the current political regime [...] remain in power for longer than anticipated" (ibid.).

Civilsamfund og demokratisering

Demokrati kræver ifølge FN's Demokratifond (UNDEF) et forfatningsmæssigt design og/eller reformer, valg, parlamentariske processer, domstole og retsstatsprincipper, menneskerettigheder (herunder ytringsfrihed og foreningsfrihed), et deltagende civilsamfund, politiske partier, adgang til information og gennemsigtighed samt en ansvarlig udøvende og offentlig administration (UNDEF 2011, u.s.). For at nå der til, skal samfundet dog ifølge Graeme Gill (2000) være *gearet* til det. Han forklarer, at en stats mulighed for at udvikle demokrati afhænger af "the nature of the regime" og "the nature of the society" (Gill 2000, 120). Jo mere unitar en stat og jo mere atomiseret et

samfund, landet har, desto mindre er sandsynligheden for, at landet vil udvikle demokrati. Omvendt vil et stærkt civilsamfund skabe større chancer for fremkomsten af en opposition til regeringsmagten, mens et segmenteret styre vil være mere sårbart overfor eventuelle pres fra en opposition (ibid.; 123). Gordon White (2004, 13) forklarer, at civilsamfundet særligt i udviklingsdebatter har stor betydning, da "it is argued that the growth of civil society [...] can play a crucial political role not merely by undermining authoritarian governments and contributing to the establishment and maintenance of a democratic polity, but also by improving the quality of governance within that polity". Af samme grund har mange bistandsdonorer og NGO'er fokuseret på udviklingen af civilsamfund i udviklingslande i håbet om, at det kunne "promote development of democracy and market economy" (Haerpfer et al. 2009, 163).

Civilsamfundet er dog en kompleks størrelse med en definition, der varierer afhængig af, hvem man spørger. En af de mest udbredte definitioner, der blandt andet benyttes i FN-regi, kommer fra London School of Economics' nu lukkede Centre for Civil Society, hvor civilsamfundet beskrives som "the arena of uncoerced collective action around shared interests, purposes and values. In theory, its institutional forms are distinct from those of the state, family and market, though in practice, the boundaries between state, civil society, family and market are often complex, blurred and negotiated" (CCS 2005). Eftersom civilsamfundet i teorien er uafhængigt af staten, synes det umuligt at tale om et civilsamfund i et land med et autoritært styre, hvor staten er en integreret del af de gruppeordner, der i andre lande danner grundlaget for et civilsamfund. Eller som Shale Horowitz et al. (2004, 9) forklarer, så er det svært for et autonomt politisk samfund at vokse ud af et autoritært regime, der "consistently use their control of the mass media, the educational system, and religious and other social institutions to interpret political cultures and national identities in self-serving ways". De understreger dog, i tråd med Sato, at borgerne i de autoritære regimer selv i en vis udstrækning synes at acceptere "limitations of individual political and civil rights", hvis styret "is delivering consistent economic growth and broadly improved economic opportunities and social services" (ibid., 10).

Internettets demokratiske potentiale

Med ankomsten af internettet har flere plæderet for, at definitionen af civilsamfundet bør ændres, da det giver mulighed for nye former for civilsamfundsaktivitet (Civicus 2012, 62). Manglende fokus på internettet fik blandt andet NGO'er og officielle institutioner som Verdensbanken til at overse de tendenser, der var med til at skabe Det Arabiske Forår. Eller som

civilsamfundsorganisationen Civicus forklarer: "In trying to predict the capacity for revolt, people were looking in the wrong places. They were assuming, because organised civil society was operating under heavy restrictions and in limited space, because advocacy and human rights CSOs [civilsamfunds-organisationer] were limited and weak, that the conditions were not ripe for political change" (Civicus 2012, 69). Peter Dahlgren (2012, 100) forklarer, at én af internettets vigtigste egenskaber netop er "its capacity to facilitate horizontal or civic communication: people and organisations can link up with each other for purposes of sharing information, providing mutual support, organising, mobilizing, or solidifying collective identities". Jens Hoff (2006, xiii) er enig og ser et stort demokratisk potentiale i mediet, der blandt andet skyldes dets ikke-hierarkiske opbygning, nedbrydning af tid og rum og evne til at decentralisere information. Yochai Benkler (2006, 271) understreger, at det ikke betyder, "that introduction of the Internet will automatically result in global democratization". Internettets demokratiske potentiale ligger derimod i borgernes mulighed for at blive en del af en "networked public sphere", hvor de ikke længere kun er "constrained to occupy the role of mere readers, viewers, and listeners", men kan "become creators and primary subjects" (ibid., 273).

Men potentiale er en ting. Noget andet er, om mediet rent faktisk kan leve op til forventningerne. Matthew Hindman (2009, 139-142) er enig i, at internettet har gjort det nemmere at samle store, geografisk spredte grupper om et fælles projekt, ligesom enorme mængder af politisk information ofte kun er et klik væk, men på et punkt har mediet dog fejlet: "The Internet does provide any citizens a *potential* audience of billions, in the same way that *potentially* anyone can win the lottery. In their enthusiasm, many have forgotten to do the math, and that math shows that the odds of hitting it big online are vanishingly small" (ibid., 101). Dahlgren (2012, 100) giver på sin vis kritikere som Hindman ret og understreger, at selvom internettet på mange måder er et aktiv for demokratiet, så står det klart, at "we cannot expect the web to offer a quick technological fix for its dilemmas". Samtidig er det vigtigt at huske på, at internettet ved at stille information til rådighed ikke automatisk gør folk mere politisk aktive, og man kan derfor kun som minimum sige, at "the web is redefining the premises and character of civic engagement for those who choose to engage" (ibid., 102).

Civilsamfundet i Vietnam

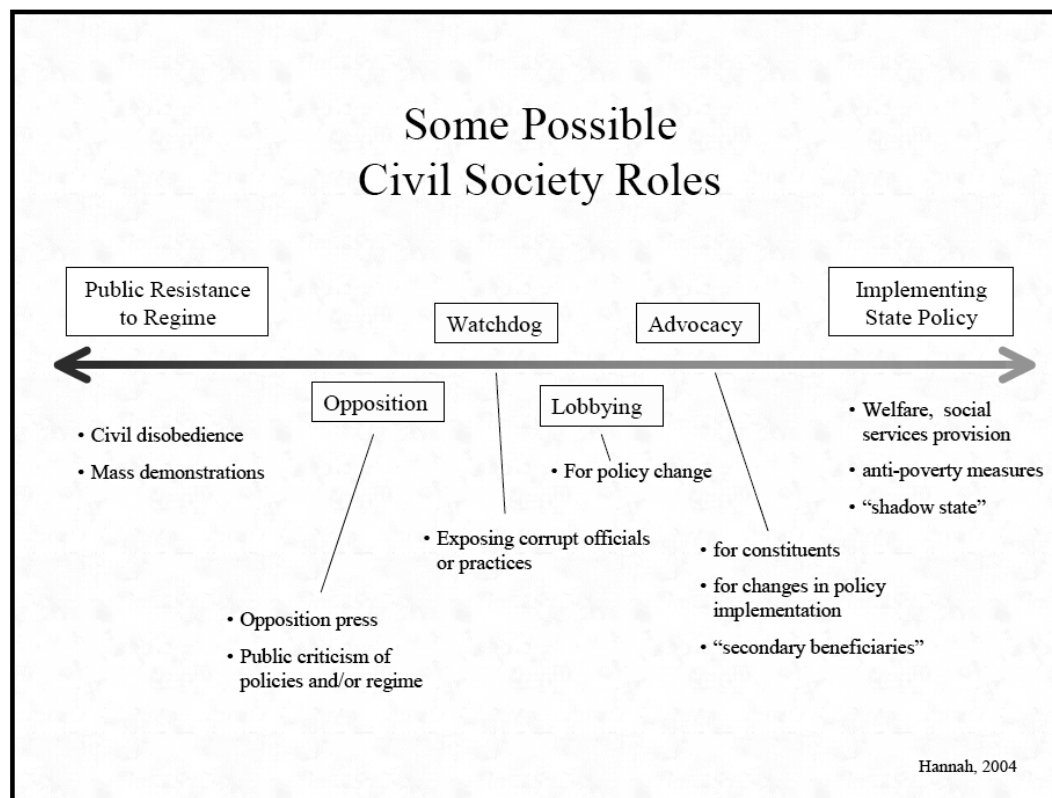
Vietnam er set udefra et relativt ungt land, der i dets nuværende form først opstod i 1975. Den vietnamesiske nationalfølelse kan dog ifølge landets officielle historiefortælling spores flere tusinde år tilbage i tiden. Dette er dog en tilstræbt sandhed, da der, ifølge Bill Hayton (2010, 203) først eksisterer noget unikt vietnamesisk fra 1802 af, ligesom der ikke var "a coherent sense among the population that they were a part of a country called 'Viet Nam'

until well into the twentieth century". Den nationale myte er dog ikke desto mindre vigtig for den vietnamesiske selvforståelse, da den giver et billede af vietnameserne som et folk, der har måttet kæmpe for uafhængighed i over 2.000 år. Som vietnameserne ser det, blev kommunismen, med landsfaderen Ho Chi Minh i spidsen, redningsplanken, der fordrev kolonimagten Frankrig, sejrede over amerikanerne og forenede landet.

Selvom vietnameserne som udgangspunkt er med til at vælge regeringen, så er det reelt set kommunistpartiet, der styrer og kontrollerer alle aspekter af samfundet. Det er derfor ikke lovligt at oprette et politisk parti eller en organisation med en politisk agenda (CoV 2003; Dekret 88/2003), hvilket gør det svært for lokale og internationale NGO'er at arbejde for politiske reformer til forbedring af vietnamesernes rettigheder. Det er dog samtidigt svært at få vietnameserne til at se noget umiddelbart negativt i den styreform, de har været vant til så længe, og der med *Doi Moi* reformerne sikrede landet økonomisk fremgang. Med et atomiseret samfund og et stærk unitarstat er der dermed ikke nogen stor chance for en demokratisk overgang i Vietnam, da styret ifølge Gill (2000) vil være for stærkt til at bryde sammen på egen hånd, og samfundet for svagt til at fungere som opposition til den ledende regering og dermed påvirke udviklingen i en anden retning end den af regeringen udstukne.

Lee Hock Guan (2004, 8) er uenig og mener, at "if one equates civil society with the prevailing western form, then one will conclude that it largely does not exist outside of the Western world". Joseph Hannah (2007, 89) finder ligeledes, at definitionen bør ændres og foreslår, at civilsamfundet fremfor at blive opfattet som et "separate realm", skal ses som "a set of activities and behaviors". På denne måde kan man ikke tale om, hvorvidt nogle organisationer er en del af – eller ikke en del af – civilsamfundet, da disse kategoriseringer "often do not seem to apply in non-Western (particular Third World) contexts where organizations such as 'voluntary groups', and 'independent associations' are not easily recognizable and often lack the prerequisite 'autonomy' from the state required in most current civil society debates" (ibid., 89-90). Hannah foreslår derfor, at fokus skal rykkes fra, hvad aktøren *er* til, hvad aktøren *gør* – eller som han forklarer, bør man i stedet for at bruge en "logic of domains" bruge en "logic of actions" (ibid., 6) og se civilsamfundet som et kontinuum, hvor "different form of organizations undertake different roles or processes" (ibid., 93).

Figur 1: Skala over civilsamfundsroller

Kilde: Hannah (2007, 93)

Figuren viser en skala med nogle af de roller, som et officielt civilsamfund typisk påtager sig, og selv om Hannah vedkender, at vietnamesiske organisationer officielt primært kun vil kunne operere i den tilladte højre ende af skalaen (til og med lobbyarbejde), så mener han, at det er muligt for grupper eller individer fra tid til anden også at udfylde roller i den venstre ende (ibid., 93). Søger man som Carlyle A. Thayer (2009) udenfor det officielle civilsamfund, vil illegale grupper som den prodemokratiske gruppe Bloc 8406⁶ (Thayer 2009, 14) kunne påtage sig roller i skalaens venstre ende.

Civilsamfundet kan dog ifølge Thayer også findes uden for landets grænser, hvor det Vietnamesiske Reform Parti, bedre kendt som Viet Tan, befinder sig. Organisationen, der har sine rødder i det militante oprørmiljø men siden 2004 har arbejdet for demokrati i Vietnam gennem fredelige metoder og i samarbejde med ligesindede grupper (ibid., 17 og www.viettan.org), kan på grund af den vietnamesiske lovgivning ikke fungere fra Vietnam, men har flere kontorer rundt omkring i verden og er stærkt aktive i lobbyarbejde i Australien, EU og USA (Thayer 2009, 17). Viet Tan beskrives dog af

⁶ Gruppen mødte stor tilslutning og nåede at udsende flere prodemokratiske forslag via internettet, inden det lykkedes staten at få fat i lederne og tvinge de øvrige medlemmer til at tie initiativet ihjel.

vietnamesiske medier som en terrororganisation (Viet Nam News 2010, u.s.), og flere af organisationens medlemmer er blevet fængslet for aktiviteter i Vietnam (www.viettan.org). Til trods for deres manglende "medlemskab" af det officielle civilsamfund i landet har Viet Tan og Bloc 8406 ifølge Thayer (2009, 18) spillet, spiller fortsat og kan komme til at spille, en rolle. Vender vi tilbage til Hannahs figur, indtager grupperne roller på hele skalaen – på nær roller beliggende yderst til højre.

Det behøver ikke kun at være grupper oprindeligt opfattet som tilhørende civilsamfundet, der kan påtage sig civilsamfundsroller. Andre aktører kan træde ind og udfylde rollerne og dermed i handlingsøjeblikket gøre det ud for et civilsamfund. I Hannahs brede aktivitetsbaserede tilgang vil også aktører på internettet kunne komme i betragtning. Her kan aktørerne med mediet som platform indtage civilsamfundsroller, der (endnu) kan eksistere i offline samfundet. Regeringens forsøg på at bevare kontrollen over det nye medie, ved blandt andet at gøre det muligt at retsforfølge civile internetbrugere på lige fod med professionelle journalister og idømme dem store bøder⁷ eller lange fængselsstraffe, hvis de offentliggør såkaldt uautoriseret information (Dekret 97/2008 ; Cirkulære 07/2008; Dekret 02/2011), kan tolkes som, at den vietnamesiske regering har fået øjnene op for dette "hul" og derfor gennem restriktioner forsøger at etablere samme form for kontrol, som den har offline. Dermed ikke sagt, at de vietnamesiske internetbrugere er særligt politisk aktive online. Hovedparten benytter ifølge undersøgelser (Cimigo, 2010; Cimigo, 2012) primært internettet til nyhedslæsning, informationssøgning, interaktion med venner og familie samt deling af musik, billeder og videoer.

På trods af at internettet ikke umiddelbart anses eller benyttes som et politisk redskab, udfylder de vietnamesiske internetbrugere alligevel fra tid til anden civilsamfundsroller bevidst eller ubevidst. På baggrund af tilgængelige undersøgelser af de vietnamesiske internetbrugere⁸, observationer af civilsamfundsadfærd i det vietnamesiske internetlandskab samt interviews med de tre tidligere nævnte ekspertkilder har jeg identificeret tre overordnede typer af internetaktivister i det vietnamesiske internetlandskab; *nationale internetaktivister*, *internationale internetaktivister* og *civile internetaktivister*. De tre typer er kategoriseret ud fra, hvem handlingerne varetages af: Aktivister bosat i Vietnam, aktivister med interesse i vietnamesiske affærer bosat i udlandet og "almindelige" vietnamesiske internetbrugere. Med internetaktivisme menes der aktiviteter på internettet, der kan karakteriseres som civilsamfundshandlinger, hvormed udføreren med sin handling udfylder en civilsamfundsrolle indenfor Hannahs aktivitetsbaserede tilgang (figur 1).

---

⁷ Op til 40 millioner Dong, knap 16 gange den gennemsnitlige månedsløn.

⁸ Cimigo (2010) og Cimigo (2012) foretaget af det vietnamesiske analysebureau Cimigo på baggrund af telefoninterviews med henholdsvis 2.940 og 3.405 vietnamesiske internetbrugere.

Den mest udbredte og omtalte form for internetaktivisme i Vietnam foregår primært via blogs, hvor folk udtaler sig om regeringens politik, aktuelle begivenheder eller om oplevelser i dagligdagen, der går dem på. Denne gruppe vælger jeg at omtale som *nationale internetaktivister*, idet de er bosat i landet og samtidig er oplyste omkring landets aktuelle forhold. Denne gruppe ville uanset hvad beskæftige sig med aktivisme på den ene eller anden måde. Internettet er for dem blot et af flere værktøjer. Her kan eksempelvis Bloc 8406 nævnes, men aktivistgruppen bag hjemmesiden No Kia Club (<http://clbnokia.wordpress.com/>), der opfordrer folk til at tage billeder af korrumperte statsansattes hjem og uploade dem i forummet for at sætte fokus på korrupsion, er også et godt eksempel. Aktivister, der cirkulerer materialer fra menneskerettighedsorganisationer, hører ligeledes herunder. Hvad der er særligt vigtigt at notere sig om denne form for aktivisme, er, at den kræver en aktiv modtager. Her er ikke tale om informationer, den almindelige internetbruger tilfældigvis "falder" over på internettet. Vedkommende skal bevidst lede efter informationerne eller blive henvist fra andet sted. Det gør, at denne form for aktivisme holder til i et lukket forum, som uindviede har svært ved at blive en del af.

Den anden gruppe af internetaktivister, som jeg har valgt at betegne som *internationale internetaktivister*, består af udenlandskeboende vietnamesere, eksempelvis organiseret i grupper som Viet Tan, der kæmper for politiske ændringer i hjemlandet. Som Viet Tans repræsentant Angelina Huynh⁹ forklarer det, handler denne form for aktivisme om at komme i kontakt med folk i Vietnam og oplyse dem om demokrati og menneskerettigheder, at informere det internationale samfund om forholdene i Vietnam og opfordre til lobbyisme samt at opbygge vietnamesiske aktivisters kapacitet gennem træning og udstyr. Kun den første aktivitet benytter sig direkte af internettet, og her spiller mediets interaktivitet en vigtig rolle ifølge Angelina Hyunh:

"[V]i bruger alle mulige *social media*, der er populære i Vietnam så som Facebook, Twitter, Youtube og Multiply. Det er vores *communication channels* – men det er ikke kun envejskommunikation. Vi har også forskellige aktiviteter på internettet, hvor vi opfordrer folk til at deltage, sende billeder og skrive indlæg".

De sociale medier er desuden lettere at få adgang til end eksempelvis Viet Tans hjemmeside, der er blokeret fra vietnamesiske IP-adresser.

Internetaktivismen kræver dog også her en aktivt opsøgende modtager, trods organisationernes forsøg på at lave "bløde" tilgange til emnet gennem sociale medier.

---

⁹ Interviewet via Skype 3. marts 2011. Udskrift forefindes i Taulø-Jacobsen (2011, 98-104).

Den tredje form for internetaktivisme er mere svagt defineret, idet den udføres af den almindelige internetbruger – bevidst eller ubevidst. Denne gruppe, som jeg vælger at betegne som *civile internetaktivister*, bliver først aktivister (som egentligt er stærk ladet ord i dette tilfælde, men ikke desto mindre beskriver deres handlinger i forhold til den vietnamesiske stats definitioner på området), idet de i mødet med internetcensur føler sig tvunget til at benytte sig af *circumvention tools* eller ytre sig negativt omkring censuren på sociale medier. Internetcensuren er tidligere i stor stil gået ud over Facebook, vietnamesernes foretrukne sociale medie med flere end 10 millioner brugere (Socialbakers 2012). Blokeringen optrappes som regel i perioder, hvor regeringen ønsker et minimum af uro som eksempelvis op til den seneste partikongres i januar 2011. Her oplevede de vietnamesiske internetbrugere den hidtil mest omfattende blokering af Facebook (Hoang & Nguyen 2011, u.s.), om end regeringen benægtede ethvert kendskab til disse blokeringer. Det resulterede i oprettelsen af Facebookgruppen "Cân 1 triệu chữ ký phản đối nhà mạng Việt Nam chặn FB" [1 million underskrifter mod den vietnamesiske blokering af Facebook], der hurtigt opnåede stor tilslutning og i marts 2011 var oppe på 51.390 medlemmer. I modsætning til de to andre former for internetaktivisme, som er motiveret af en generel oppositionsholdning til den vietnamesiske stat, regering eller politik, så kræver denne form for aktivisme en konkret årsag, der, som Angelina Huynh beskriver det, gør brugerne "pissed off". Modtagerne af denne form for internetaktivisme behøver ikke være opsøgende på samme måde, som modtagerne af de to andre typer af internetaktivisme. I kraft af, at der er tale om ytringer fra "almindelige" internetbrugere, der ikke før har beskæftiget sig med internetaktivisme og dermed ikke nødvendigvis ytrer sig i fora, der normalt er hjemsted for den slags, er der større sandsynlighed for, at budskabet kommer ud til almindelige internetbrugere. Dette forklarer også, hvorfor en som Angelina Huynh er så begejstret for internetudviklingen i Vietnam for tiden, (og især udviklingen i forhold til Facebook) da det åbner op for en hel ny modtagergruppe:

"[N]år de [regeringen] begynder at blokere Facebook, begynder de at *piss off* en masse mennesker – endda deres egne børn, der er veluddannede. I og med at de begynder at *piss off* de her unge mennesker, har de uden at tænke over det opfordret til mere *civil disobedience*. Nu skal de bruge de her forskellige *circumvention tools to access what they're used to*. And the fact that they have to use these *circumvention tools is actually an act of civil disobedience*".

De tre former for internetaktivisme forsøger på hver sin måde at udfylde civilsamfundsroller. Tager vi udgangspunkt i Hannahs figur (figur 1) udfylder de nationale internetaktivister roller i venstre ende af skalaen. De internationale internetaktivister udfylder på et internationalt plan flere roller og dækker næsten hele spektrummet ved både at fungere som vagthund og

opposition samt lave lobbyarbejde og yde hjælp til selvhjælp, mens de på det nationale plan i kraft af censuren har sværere ved at udfylde nogle af rollerne, og derfor snarere står som underbyggende for de nationale internetaktivisters civilsamfundsroller. De civile internetaktivister udfylder som de eneste en mere ren form for civilsamfundsrolle, idet de gennem civil ulydighed udtrykker deres utilfredshed med staten og dens handlinger og dermed indtager roller yderst til venstre på skalaen og udøver offentlig modstand til regimet. Disse er ligeledes de eneste, der er rent genereret af internettet i modsætningen til de to andre grupper, som også opererer udenfor internettet og primært benytter sig af internettet som et værktøj. En vurdering af, hvilken af grupperne der har den største gennemslagskraft, vil derfor også tilfalde de civile internetaktivister, der potentielt kan nå ud til en langt bredere målgruppe end de to andre, da budskaberne ikke skal opsøges aktivt. Her spiller internettet en tydelig rolle, og gruppens tilstedeværelse forstærker troen på internettets demokratiserende funktion. Gruppens arbejde er dog mindre målrettet, svagere organiseret og ofte præget af en manglende bevidsthed om dens funktion, da den civile ulydighed mere er et udtryk for frustration overfor censuren end et egentligt bevidst oprør mod staten.

Selv om internetaktivisterne kan udfylde visse civilsamfundsroller på et givent tidspunkt i kraft af internettet, og internettet dermed er med til at generere civilsamfundsroller, som ikke ville kunne eksistere offline – ikke mindst når det kommer til de civile internetaktivister – så er spørgsmålet, om det er nok til at skubbe landet videre mod en demokratisk transformation. Er den internetgenererede civilsamfundsaktivitet stærk nok til at gøre det ud for et civilsamfund i klassisk forstand?

Internettet som civilsamfund

Der er både faktorer for og imod internettet som fungerende civilsamfund. På den positive side står blandt andet regeringens blokeringer og angreb på internettet, civilbefolkningens efterfølgende protester samt internettet som kommunikations- og informationsværktøj. På den negative side står det digitale skel, vietnamesernes gennemsnitlige brug af internettet samt den vietnamesiske samfundskontekst forstået som landets historiske, politiske, kulturelle og økonomiske forhold.

For at starte fra en ende af kan det måske komme som en overraskelse, at regeringens massive blokeringer, *cyberattacks* og restriktive lovgivning overfor internettet er en faktor, der taler for. Det skyldes primært de negative konsekvenser, disse handlinger kan få for den vietnamesiske befolknings indstilling til regimet. De massive blokeringer af Facebook i begyndelsen af 2011 medførte et ramaskrig blandt de vietnamesiske internetbrugere og ansporede fremkomsten af endnu flere af de civile internetaktivister. Den vietnamesiske regering bliver ganske vist dygtigere til at blokere indholdet på internettet, men de vietnamesiske internetbrugere bliver samtidigt lige så

dygtige til at omgå dem. Som både vicedirektøren for Human Rights Watchs Asienafdeling Phil Robertson¹⁰ og civilsamfundsforskeren Carlyle A. Thayer¹¹ forklarer, er det en evig kamp mellem de to parter. En kamp som den vietnamesiske stat vel og mærke ikke ser ud til at vinde. Staten benytter sig derfor i lige så høj grad af mere "traditionelle" former for undertrykkelse af modstandsstemmerne, hvor aktivisterne opspores, generes og fængsles for deres handlinger. Men det stopper ifølge Phil Robertson tilsyneladende heller ikke aktivisterne:

"I have been continually impressed by the tremendous courage of people who are putting out information and blogging about what is going on inside Vietnam. People like Mother Mushroom [bloggeren Nguyen Ngoc Nhu Quynh, der er under konstant overvågning af det vietnamesiske sikkerhedspoliti] have been totally fearless in terms of even speaking to CNN about what happened to her."

Carlyle A. Thayer er enig og forklarer, at "whether it is repressions on the internet or police with teargas if civil society is going to hold protests they will continue regardless."

Civilbefolkningens protester hænger sammen med ovenstående, idet disse ansøres af statens internetcensur. Som Angelina Hyunh forklarer, ramte censuren tidligere "primært folk, som interesserede sig for sider om *human rights* og *democracy*", hvilket, som hun understreger, trods alt kun er en mindre del af befolkningen. Men i det øjeblik de helt almindelige borgere rammes, genereres en ny gruppe af internetaktivister, som har en langt større gennemslagskraft end de øvrige aktivister, da deres ytringer kan nå et bredere publikum i mere offentlige fora, end hvor de øvrige aktivister opererer. Censuren kan samtidig være med til at skabe en større bevidsthed om det restriktive vietnamesiske samfund og de metoder, regeringen benytter sig af for at opretholde ro og orden. Det kan i sidste ende potentielt motivere fremkomsten af et offline civilsamfund, idet det ikke kun er aktivister, der er berørt, men helt almindelige borgere, der føler sig krænkede.

Endelig er der internettet som informations- og kommunikationsværktøj. Carlyle A. Thayer ser internettet som Bloc 8406's nøgleværktøj, og Phil Robertson forklarer, at de hos Human Rights Watch sørger for at få alt deres materiale omhandlende Vietnam oversat til vietnamesisk for at få det spredt via internettet. Det samme gør sig gældende for Viet Tan, der tillægger blogs og sociale medier stor værdi, da de med Angelina Huynhs ord er en "*softere version af human rights*." Udover at fungere som et effektivt kommunikationsværktøj fjerner internettet samtidig geografiske barrierer og

¹⁰ Interviewet via Skype 17. marts 2011. Udskrift forefindes i Taulø-Jacobsen (2011, 113-117).

¹¹ Interviewet via Skype 12. marts 2011. Udskrift forefindes i Taulø-Jacobsen (2011, 107-112).

skaber en form for horisontal organisering, der er essentiel for et civilsamfund. Eller som Phil Robertson beskriver med et eksempel om politivold, der sjældent dækkes af medierne, men er et meget udbredt problem i hele landet:

“But people didn’t realize that until 2 or 3 years ago and the way this information has been spread amongst people covering the news and people doing blogs and families of these persons who have been attacked and killed by the police for no good reason who then talk about what have happened to their sons and daughters, or husbands and wives – and that information is spread through the internet to other families who see that and say ‘well, geez, I am not alone’.”

På den anden side står de negative faktorer. Først og fremmest det digitale skel, hvor det primært er den bedrestillede, højere uddannede, unge del af befolkningen, der er online (Cimigo, 2010; Cimigo, 2012). Samtidig viser undersøgelser, som tidligere nævnt, at vietnameserne primært benytter internettet som en kanal til information, kommunikation og underholdning. Selv om internettet kan siges at have en positiv effekt som informations- og kommunikationskanal for et online civilsamfund, så er det ikke med det formål, vietnameserne benytter sig af det. Internettet anses ikke som et revolutionsværktøj men en platform, hvor der kan interageres med familie og venner, spilles spil, høres musik og se film samt søges efter nyheder om alt lige fra kendte til politik.

Endelig bør det fundament, det vietnamesiske samfund er konstrueret på, også tages med i betragtningen. Den vietnamesiske historiefortælling fortæller om et folk evigt undertrykt, der med kommunismen fandt en vej til uafhængighed. Kulturen understøtter et patriarkalsk opbygget hierarki, hvor respekt for ældre generationer og den regerende elite er en integreret del af værdisættet. Som Angelina Huynh forklarer, har vietnameserne slet ikke “for vane at danne grupper og gå sammen og finde en kollektiv *voice*”. Befolkningen har desuden ikke oplevet andet end fremgang siden *Doi Moi* reformerne. Basale behov som rent drikkevand og sanitet, bedre uddannelse og arbejdsvilkår er kommet i første række, og et systemskifte eller ændringer i den nuværende politiske struktur har ikke stået øverst på prioriteringslisten. Systemet har, set ud fra den almindelige borgers synspunkt, gjort, hvad det skulle og sikret økonomisk fremgang og bedre levevilkår – og det har hidtil gjort det nemmere at se bort fra et par “skønhedsfejl”.

På vej mod demokrati?

Civil ulydighed og regeringsmodstand er dog ikke nye fænomener i Vietnam og har eksisteret siden genforeningen i 1975 (Hayton 2010, 114). Internettet har ganske rigtigt gjort det nemmere at kommunikere med ligesindede, ligesom civile internetaktivister er dukket op som følge af regeringens

internetcensur, men dette alene kan ikke skabe de nødvendige forudsætninger, der potentielt ville kunne bringe Vietnam på vej mod demokrati. Som Angelina Huynh forklarer: "It's not the online part that is the problem but the offline that is the challenge right now." Phil Robertson er enig:

"I am not expecting a rice farmer with a fourth grade education to learn the Internet and then suddenly become a blogger. That is not just based on reality. What you need is a networking strategy where civil society and human rights advocates work with afflicted communities in trying to understand what is going on – to help them with strategies and get their message out."

At en række borgere har fået øjnene op for den manglende frihed på internettet er positivt – især når dette udløser reaktioner i det vietnamesiske internetlandskab, hvor aktivismen ikke tidligere er nået hen. Men selv om både Viet Tan og Human Rights Watch gør brug af internettet i deres arbejde i Vietnam, så er en infrastruktur offline langt vigtigere for udbredelsen af civilsamfundet. Et online civilsamfund har ingen effekt, hvis ikke det formår at forplante sig i borgernes bevidsthed og sprede sig videre til offline samfundet. Et af de åbenlyse problemer er, at det kræver aktiv handling for eventuelle modtagere at nå budskaberne og dermed selv blive en del af et online civilsamfund. Et andet problem er vietnamesernes generelt dårlige kendskab til civilsamfundets betydning. End ikke organisationer, der officielt set er en del af det vietnamesiske civilsamfund forstår sig på dette (VUFO-NGO 2008, 17).

Jeg vil ikke desto mindre argumentere for, at Vietnam *har* rykket sig som følge af internettet. For det første kan der i det vietnamesiske samfund opstå aktører, der fra tid til anden udfylder civilsamfundsroller. For det andet mener jeg, at den vietnamesiske regerings forsøg på at skærpe kontrollen ikke kun med internettet men også med organisationer og foreninger offline, er et tegn på, at styret kan mærke et stadigt stærkere begyndende civilsamfund og forsøger at holde det nede. For det tredje har Vietnams økonomiske udvikling medført bedre levevilkår og højere uddannelsesniveauer, for bare at nævne et par indikatorer, hvilket politiske sociologer med Seymour Martin Lipset i spidsen tidligere har påvist kan være med til at fremme en demokratisk udvikling (Lipset & Lakin, 2004), da befolkningen er blevet mere selvbevidst og forvent. Det vil derfor være både "unwise and improper to label democracy 'unlikely' simply because a country lacks some particular elements" (ibid., 36).

Når det er sagt, så *er* Vietnam fortsat langt fra en demokratisk overgang. Så længe befolkningen på et overordnet plan ikke har noget at være stærkt utilfredse med, har de heller intet incitament til at gøre oprør eller forsøge at ændre ved systemet. At Facebook er blokeret er ikke nok til at skabe en

revolution. For tiden fungerer internettet som et ud af flere kommunikationsværktøjer, men givet dets begrænsede udbredelse og befolkningens ringe kendskab til den aktivisme, der forsøges spredt via internettet, ville det være en fejl at konkludere, at internettet har en samfundsændrende funktion i Vietnam uanset hvor meget demokratisk potentiale, mediet tilskrives.

Det skal dog blive interessant at se, hvordan situationen ser ud om 10 eller bare fem år, når landet er rykket endnu et par trin op ad udviklingsstigen, og internettet er blevet yderligere udbredt – ikke mindst via mobile enheder som mobiltelefonen, der har mødt overvældende tilslutning i landet med 131,6 millioner abonnenter i slutningen af 2012 svarende til en ratio på 149 abonnenter per 100 indbyggere (World Bank 2013, u.s.). Vil vietnameserne fortsat stille sig tilfredse med styret og acceptere dets restriktioner – eller vil det kommunistiske parti omvendt se sig nødsaget til at åbne mere op for at fastholde magten? Der er fortsat håb om, at styret med Phil Robertsons ord vil "ultimately realize that respect for human rights and greater participation of people making decisions that affect them not is a bad thing. In fact it's the sort of thing Vietnam is going to need to feel a continuous economic and social prosperity".

Emilie Taulø-Jacobsen, cand.mag. i medievidenskab. Er ph.d.-stipendiat på Københavns Universitet, Institut for Medier, Erkendelse og Formidling, afdeling for film- og medievidenskab. Har tidligere arbejdet som journalist på dagbladet Politiken. Særlig interesse for medier i Sydøstasien, og arbejder på et ph.d.-projekt omkring mediernes rolle i regionen, navnlig i Vietnam og Singapore.

Kontakt: lkq332@hum.ku.dk

Litteraturliste

Benkler, Yochai. 2006. *The Wealth of Networks – How Social Production Transforms Markets and Freedom*. New Haven: Yale University Press.

Centre for Civil Society, The (CCS). 2005. *CCS Report on activities: 2002-05*. London: Centre for Civil Society, London School of Economics and Political Science.

Cimigo. 2010. *Vietnam NetCitizens Report – Internet Usage and Development in Vietnam*. Ho Chi Minh City: Cimigo.

Cimigo. 2012. *Vietnam NetCitizens 2012*. Ho Chi Minh City: Cimigo.

- Civicus. 2012. *State of Civil Society 2011*. Johannesburg: Civicus.
- Dahlgren, Peter. 2012: "Public Intellectuals, Online Media, and Public Spheres: Current Realignment." *International Journal of Politics, Culture, and Society*, 25(4): 95-110.
- Fowler, Alan. 1996. "Strengthening civil society in transition economies – From concept to strategy: Mapping an exit in a maze of mirrors." I NGOs, *Civil Society and the State: Building Democracy in Transitional Societies* red. af Clayton, Andrew, 12-29. Oxford: INTRAC.
- Gill, Graeme. 2000. *Dynamics of Democratization: Elites, Civil Society and the Transition Process*. London: Palgrave Macmillan.
- Guan, Lee Hock (red.). 2004. *Civil Society in Southeast Asia*. København: Nias Press
- Hannah, Joseph. 2007. *Local Non-Government Organizations in Vietnam: Development, Civil Society and State –society Relations*. Ph.d. afhandling fra University of Washington. Washington: UMI Dissertation Services.
- Haerpfer, Christian W., Bernhagen, Patrick, Inglehart, Ronald F. og Welzel, Christian. 2009. *Democratization*. Oxford: Oxford University Press.
- Hayton, Bill. 2010. *Vietnam: Rising Dragon*. New Haven: Yale University Press.
- Hindman, Matthew. 2009. *The Myth of Digital Democracy*. New Jersey: Princeton University Press.
- Hoang, Duy og Nguyen, Trinh. 2011. "Facebook and Civil Disobedience in Vietnam." *Viet Tan*. Besøgt 26. marts 2011. www.viettan.org/spip.php?article10862
- Hoff, Jens (red.). 2006. *Internet, Governance and Democracy – Democratic Transitions from Asian and European Perspectives*. København: Nias Press.
- Horowitz, Shale og Schnabel, Albrecht. 2004. *Human Rights and Societies in Transition*. Tokyo: United Nations University Press.
- Jebril, Nael, Stetka, Václav og Loveless, Matthew. 2013. *Media and Democratization – What is Known about the Role of Mass Media in Transitions to Democracy*. Reuters Institute for the Study of Journalism.
- Lipset, Martin Seymour og Lakin, Jason M. 2004. *The Democratic Century*. Oklahoma: University of Oklahoma Press.
- McGann, James G. 2010. *Democratization and Market Reform in Developing and Transitional Countries – Think Tank as Catalysts*. New York: Routledge.

Sato, Tsuneaki. 2009. "Convergence and Divergence in Transformation." I *Transition From Socialist to Market Economies* red. af Shinichi Ichimura, Tsuneaki Sato og William James, 9-17. London: Palgrave Macmillan.

Socialbakers. 2013. "Facebook Statistics Vietnam." *Socialbakers*. Besøgt 24. august 2013. www.socialbakers.com/facebook-statistics/vietnam

Taulø-Jacobsen, Emilie: 2011. *Internet, civilsamfund og demokrati – en undersøgelse af internettets betydning for civilsamfundet og en potential demokratisk overgang i Vietnam*. Udgivet speciale. Københavns Universitet, Institut for Medier, Erkendelse og Formidling.

Thayer, Carlyle A. 2009: "Vietnam and the Challenge of Political Civil Society." *Contemporary Southeast Asia A Journal of International and Strategic Affairs*, 31(1): 1-27.

United Nations Democracy Fund, The (UNDEF). Uden år. "Situating the UN Democracy Fund in the Global Arena." *The United Nations Democracy Fund*. Besøgt 26. marts 2011. www.un.org/democracyfund/XSituatingDemocracy.htm

Vietnam Internet Network Information Center (VNNIC). 2013: "Vietnam Internet Statistic." *Vietnam Internet Network Information Center, Ministry of Information and Communications*. Besøgt 24. august 2013. www.vnnic.vn.

Viet Nam News. 2010. "Member of terrorist organization prosecuted." *Viet Nam News, The National English Daily*. Besøgt 26. marts 2011. www.vietnamnews.vn/politics-laws/law-justice/204207/member-of-terrorist-organisation-prosecuted-.html

VUFO-NGO Resource Center. 2008. *Forms of Engagement Between State Agencies & Civil Society Organizations in Vietnam - Study Report*. Hanoi: VUFO-NGO Resource Center.

White, Gordon. 2004. "Civil Society, Democratization and Development: Clearing the Analytical Ground". I *Civil Society in Democratization* red. af Peter Burnell og Peter Calvert. London: Frank Cass.

World Bank, the. 2013. "World Development Indicators: Vietnam." *World Development Indicators*. Besøgt 24. august 2013. www.data.worldbank.org/country/vietnam

Vietnamesisk lovgivning

Constitution of Vietnam (CoV), af 15. april 1992, senest revideret 25. december 2001. Nationalforsamlingen, Vietnam.

Dekret 88, om "the Organization, Operation and Management of Associations", nr. 88/2003/ND-CP, af 30. juli 2003. Nationalforsamlingen, Vietnam.

Dekret 97, om "the Management, Provision and Use of Internet Services and Electronic Information on the Internet", nr. 97/2008/ND-CP, af 28. august 2008. Nationalforsamlingen, Vietnam.

Cirkulære 07, om "the Management, Provision and Use of Internet Services and Information on the Internet Regarding the Supply of Information on Blogs", nr. 07/2008/TT-BTTTT, af 18. december 2008. Informations- og Kommunikationsministeriet, Vietnam.

Dekret 02, om "Sanctions for Administrative Violations in Journalism and Publishing", nr. 02/2011/ND-CP, af 25. februar 2011. Nationalforsamlingen, Den Socialistiske Folkerepublik Vietnam.